

Lembit Paal: Avatud turumajanduses vajab Eesti põllumees riigilt kaitset

Tegusad põllumehed mõtle-
vad tänasel päeval nii: kord
leiab riik nende tegevus-
valdkonna soosimiseks
rohkem, kord vähem või-
malusi, kuid ennekõike on
neil endil tarvis talupoja-
tarkust teha õigeid valikuid,
omada tugevat töötahet ja
suurt vastutustunnet. Kui
kits on kärneriks, juhtub
põllumajandusettevõttega
sama, mis tukkuma jäänud
Piilupardi juhitud rongiga.
Viimasel ajal on järjest
rohkem põllumehi leidnud
väljakutse lihaste kas-
vatamises.

JAAN LUKAS
Jõgevamaa ajakirjanik

Jõgevamaa Pajusi kandi põllu-
majandusettevõtete eestvedaja,
Aasta Põllumees 2016 Lembit Paal
tõi näite statistikast, mille põhjal
2010. aastast kuni praeguseni on
Eestis lehmapidamise lõpetanud
2009 loomakasvatajat. „See on
ikka kõnekas fakt!“ leiab ta.

Võrdlusmomente naaberriikidega

„Taasiseseisvunud Eesti põllu-
meeste mured hakkasid vist peale
üheksakümnendate aastate algul,
Mart Laari esimesest valitsusest?..“
torkan vestluskaaslast veidi provot-
seeriva küsimusega.

„Laari osa on üksjagu ületähtsus-
statud. Probleemide põhjusteks
on mõneti maarahva põrgupõhja-
jürkalik lihtsameelsus, samuti ka
võimulolijate soovimatus rääkida
asjadest nii nagu need tegelikult on.
Eesti mitte kunagi ei saa nii rikkaks,
et põllumajandust võiks toetada sa-
mapalju, kui seda tehakse Soomes,
Rootsis või teistes Vana-Euroopa
riikides. Eesti riigil on põllumajan-
duse abistamisel teatud piirid,“ ütles
Paal.

„Tõsise katsumuse Eesti põllumajan-
dusele tekitab avatud turg, mis kutsus
esile odavate hindadega müüdavate
põllumajandussaaduste sissetoomise.
Arvestades seda, peakski riik aitama
luua rohelist teed selleks, et meie
looma- ja taimekasvatavad jõuaksid
sammu pidada oma kolleegidega
teistest riikidest. Näiteks kujukalt
avaldus vahetegemine piiman-
duse olu-
korras.

Loe edasi lk 3

Foto Scanpix

JÕUAB PALJU: Põllumajandusettevõtjana 1993. aastast tegutsenud Lembit Paal arvab, et lõplikult peaks kaduma vahe-
tegemine suur- ja väiketootjate vahel. Tema sõnul tuleks mõelda, kuidas suurendada konkurentsivõimet, et kindlustada
Eesti põllumehele ellujäämine avatud turumajanduse tingimustes. Ajaloohuvi ja rahvamuusikaga tegelev kolme lapse
isa Lembit Paal on jõudnud korda saata palju – lisaks looma- ja teraviljakasvatusele on tal ette näidata renoveeritud
mõisakeskus ning muuseumi ja tänapäevase majapidamise loomine.

JUHTKIRI

Tasuta ühistransport on maaelu taaskäivitaja

ARVO SARAPUU
Tallinna abilinnapea

Eestimaa inimesed ootavad tasuta bussisõitu pikisilmi. See minister, kes tasuta bussisõidu teoks teeb, jääb rahval südamesse. Igavesti. Vajadus sellise ühistranspordi järele on väga suur. Täna on oludes, kus maal kodu lähedalt on ära kadunud poed, apteegid, postkontorid, pangad ja sularahaautomaadid, aitab maaelu hinges hoida vaid kättesaadav ja hästikorraldatud ühistransport. Vanemad inimesed saaksid taas õigel ajal arsti juurde, nooremad inimesed võivad oma lapsi taas huvikoolidesse saata, töөлkäijate jaoks poleks enam oluline, kui kaugel asub töökoht.

Kui maaelu üldse on veel võimalik päästa, siis üks määrav tegur on kindlasti ühistranspordi parem korraldamine. Ütleb ju laulusalmgi: „Oo, Eestimaa, oo, sünnimaa, kuni su küla veel elab, elad sina ka.”

Viimastel päevadel on palju olnud vastuväiteid tasuta ühistranspordile. Küll öiene datakse, et selle arvelt ríkastuvat vedajad, et kogu see projekt olevat liiga kulukas ja et raha jagatakse lihtsalt laiali.

Kui alustasime Tallinnas tasuta ühistranspordi ettevalmistamisega, siis oli teiste parteide vasturünnak sellele ideele koordineeritud ja jõuline. Prooviti samuti näidata, et Tallinn ei saa sellega hakkama, et tasuta sõiduvõimalus on koormaks maksumaksjale, et ei suudeta investeerida bussiparki, et bussides tekib ülerahvastatus jne. Läks aga otse vastupidini!

Kui inimesi küsitleda, siis selgub, et selle teenusega ollakse väga rahul. Turu-uuringute AS-i uuringu kohaselt oli Tallinna ühistranspordiga rahul või väga rahul 86 protsenti küsitlenuist. Ühistranspordi kasutab keskmiselt 88 protsenti linlastest. Ollakse rahul teenuse kvaliteediga. Linn vastavalt rahva soovile kohandab transpordivõrku ning lisab liine ja väljumisi. Täna ei kujuta keegi enam ettegi, et pealinnas poleks tasuta ühistranspordi. Kui Tallinnas häiris see uuendus ainult poliitilisi konkurente, siis ühistranspordi üle-eestilisel korraldamisel häirib see ka paljusid kommertsvedajaid. Tasuta ühistranspordist võivad eelkõige Eesti inimesed. Nii igapäevaste toimingute tegemisel kui ka rahalises väljenduses.

KESKMÖTE: Kui maaelu üldse on veel võimalik päästa, siis üks määrav tegur on kindlasti ühistranspordi parem korraldamine.

Kui nüüd tagasi tulla eelmisel nädalal endise majandusministri esitatud küsimuse juurde, et kuhu läheb 21 miljonit, mis on planeeritud 2018. aastal üldisele tasuta ühistranspordile üleminekuks, siis vastus on lihtne – osa rahast jääb inimestele, kes ei pea seda enam bussipileti ostmiseks kulutama, ning teise osa rahast saavad omavalitsused liinivõrgu suurendamiseks.

Täna seis näitab: omavalitsused ja maakondlikud ühistranspordikeskused ei suuda rahanappusel tellida vedajatelt niipalju teenust, et piirkonna inimeste vajadused bussisõidude järele oleksid kaetud. Selge on see, et veomahtusid tuleb suurendada ja liinigraafikuid tuleb tihendada. Täna näeme olukordi, kus buss sõidab mõnest külalt vaid korra päevas läbi. On tõsiasi, et inimesed peavad lootma ainult iseenda võimalustele või paluma naabrimest, et see vanemme arsti juurde viiks ja sealt ka tagasi tooks.

Näen täna kolme põhilist suunda, mille kaudu ühistransport inimestele mugavamaks muuta. Küsimus ei ole praegu niivõrd pileti hinnas, vaid just selles, et liinivõrk on hõre. Seetõttu tuleb kõigepealt tihendada liine, mis viivad maakonnakeskustesse. Hetkel püütakse seda kompenseerida nõudeliinidega, aga tegelikkuses on sellest vähe abi.

Teiseks tuleb liinivõrk ühitada Elroni rongiliinidega ning kommerts- ja kaugbussiliinidega, et tekiks ühtne võrgustik mugavateks ümberistumisteks.

Kuna paljud vajalikud teenused puuduvad täna ka maakonnakeskustes, tuleb kolmandaks käivitada maakonnaülesed liinid suurematesse teenindus- ja tõmbekeskustesse jõudmiseks.

Igal juhul on Keskerakond täna see jõud, kes seisab Eestimaa maainimeste eest, et tuua neile lähemale teenuseid ja võimalusi, mis on aastate jooksul eemaldunud. Kõigil inimestel nii maal kui ka linnas peavad olema võrdsed võimalused oma eluga toimetulekuks.

KESKNÄDAL

Address: 10130 Tallinn, Toom-Rüütli 3/5
Tellimine ja levi: 6 177 717
Üldtelefon ja email: 6 274 583 kesknadal@kesknadal.ee

Peatoimetaja kt Indrek Veiserik indrek@kesknadal.ee 6 274 571
Toimetaja Tiit Maksim tiit@kesknadal.ee 6 273 465

Toimetuse käsikirju ei tagasta. Kesknädalas ilmunud artiklid väljendavad nende autorite arvamust, mis ei pruugi kokku langeda toimetuse omaga.

Levi AS Express Post ja AS Eesti Post
Lehte kirjastab MTÜ Vaba Ajakirjandus

NÄDALA NUPUD

Ajakirjanikud, kuhu jääb ajakirjanduseetika, mida Lauristin teile ülikoolis õpetas?

Prokuratuur esitas 29. novembril Tallinna linnapeale Edgar Savisaarele (pildil), Keskerakonnale, endisele Tallinna linnavalitsuse nõunikule Priit Kutserile, Tallinna linnavolikogu esimehele Kalev Kallole ja viiele ettevõtjale süüdistuse korruptsioonikuritegude toimepanemises. Advokaat Oliver Nääs sõnul esitati kaitsjale Edgar Savisaare asjas üle 300 lehekülje uusi tõendeid, millega kaitsjad pole saanud enne kohtusse saatmist tutvuda. Nääs sõnul ootab ees kohtumenetluse ettevalmistamine. Kohus määrab aja korraldavaks eelistungiks, enne mida peavad kaitsjad esitama kohtule kaitsaktid ja taotlused.

„Kahetsusväärset ei jätnud Riigiprokuratuur aga kaitsjatele võimalust nende tõendite osas taotlusi või seisukohti esitada, vaid saatis asja enne seda, menetlusõigust rikkudes, kohtusse,” ütles Nääs ajalehes Pealinn.

Ja nagu eeldada võis, algas 6. detsembril Edgar Savisaare vastane räpane meediasõda. Avapaugu „seebiooperile“ andis Postimees, avalikustades Edgar Savisaare elu kõige intiimsemaid üksikasju kuupäevalise ja kellaajalise täpsusega. Täpselt samamoodi lekitati meedias materjale seoses Villu Reiljaniga enne maadevahetuse kohtuprotsessi algust.

Seega, head lugejad, kinnitage rihmad! Oodata on palju „põnevaid“ paljastusi taasiseseisvunud Eesti ühe rajaja Edgar Savisaare kohta. Peavoolumeedia ajakirjanikud juba

põlevad põnevusest, millises kastmes ja kui võrtsikalt neid „maispalud“ kandikul publiku ette tuua. Teie asi on kõik need „road“ alla kugistada, kuni oksemaik suhu tuleb.

Kas ametnikud ja peavoolumeedia ei mõtle sellele, millist kahju see kõik teeb Edgar Savisaare lähedastele? Head ajakirjanikud, kuhu jääb nüüd see ajakirjanduseetika, mida Marju Lauristin teile ülikoolis õpetas? Õpetatu on kõik väga väärkas ja õiglase, kuid reaalses elus vastavas ametis töötades tuleb ajakirjanikul see paraku kiiresti unustada ja asuda järgima hoopis teisi, märksa rāpasemaid reegleid.

Edgar Savisaarel ja tema kaitsjal Oliver Nääsil pole võimalik niisuguses olukorras midagi ette võtta. „Kuna kohtumenetlus ei ole alanud, siis ei ole ka hetkel olnud midagi, mida kinniseks kuulutada. Kohtueelse menetluse andmete avaldamine on keelatud tulenevalt seadusest. Erandiks on ainult kaht-

lustatavad, kelle poolt andmete avaldamine ei ole neile ette heidetav,“ ütles Nääs Kesknädalale.

Edgar Savisaare kohtuprotsess on praegu pannud raskesse olukorda terve Keskerakonna. „Ma siiralt vabandan. Minu ja erakonna juhatuse ülesanne on tuua Keskerakond raskest olukorrast välja. Keskerakond saab erakonnaks, kes ei võitle iga päev kohtus. Ma kinnitan meie valijatele ja Eesti ühiskonnale, et Keskerakonna käekiri on juba muutunud ja muutub veel. Me teeme need asjad korda,“ kirjutas Keskerakonna esimees Jüri Ratas Facebookis.

Taavi Aas: 2017. aasta eelarve on Tallinnas investeringute eelarve

1. detsembril toimunud Tallinna linnavolikogu istungil läbis esimese lugemise linna 2017. aasta eelarve. Eelnõu kohaselt on Tallinna 2017. aasta eelarve sissetulekute ja väljaminekute kogumahuks 655,3 miljonit eurot, mis on 58 miljonit eurot ehk 9,8% rohkem kui 2016. aasta täpsustatud eelarves kavandatud.

„Tallinna 2017. aasta eelarve on kahtlemata investeeringute eelarve, milles on esikohale seatud hariduse edendamine ning ühistranspordi ja teedevõrgu arendamine,“ ütles linnapea ülesandeid täites Taavi Aas. „Hariduse valdkonna investeeringuteks on kavandatud 29,7 miljonit eurot, ühistranspordile üle 25 miljoni euro ning teede ja tänavate valdkonna investeeringuteks 51,7 miljonit eurot. Kokku on investeeringutegevuseks eelarves ette nähtud 166,4 miljonit eurot.“

„Hariduse valdkonna investeeringuteks on kavandatud kokku 29,7 miljonit; renoveerime lasteaeda ja koolihooneid, samuti alustatakse Prantsuse Lütseumi võimaloone ehitusega,“ ütles Aas. „Märkimisväärselt paranevad ka sportimisvõimalused – lõpule jõuab Kalevi spordihalli rekonstrueerimine ja valmib Põhja-Tallinna spordikeskus.“

Koostöös erasektoriga hakkame rajama Lasnamäe staadioni, Mustamäe ujula ja saunaga spordikompleksi ning Õismäe pallimänguhalli. Tõusevad ka linnaeelarvest palka saavate haridusasutuste juhtide, õpetajate ja õpetajaabide palgad, mis kasvavad järgmise aasta 1. septembrist kuni 4,3% võrra.”

„Järgmisel aastal investeerime rohkem kui tavaliselt, mh võtame käsile mitu mahukat välisrahastusega tee-ehitust – Haabersti ristmiku, Reidi tee ja Gonsiori tänava, samuti õige mitu kergliiklusteed. Väga palju investeerime ka ühistranspordi – plaanime soetada uusi busse ja ka trammiparki värskendada. Soetatakse 50 uut autobussi, rekonstrueeritakse 10 trammi ja alustatakse retrotrammi rekonstrueerimist,“ lisas Aas.

Taavi Aas rõhutas, et investeeringutegevuseks on 2017. aasta eelarve eelnõus ette nähtud kokku 166,4 miljonit eurot, mis teeb sellest vaieldamatult investeeringute eelarve. Eelarve esimese lugemise lõpetamise poolt hääletas 42 volinikku, vastu oli 13. Erapooletuks jäi viis linnavolikogu liiget.

HIIBUSE NÄDAL

OPOSITSiooni PROBLEEMID

Lembit Paal: Avatud turumajanduses vajab Eesti põllumees riigilt kaitset

Algus esilehel

Leedus ja Lätis toetati piimatootjaid märksa rohkem, mistõttu seal kahanes piimakarjade arv hoopis vähem kui Eestis. Piltlikult – ühe Läti lehma kohta läks Eestis ära neli lehma,“ ühis Paal.

Tal tekkis mõte hakata osaühingus Pajusi Mahetootmine kasvatama lihavesi. Tuntud lihavesikasvatuse asjatundja Airi Külveti soovitusel kutsus ta loomakasvatustuhiku Kairit Vahenurme, kes on lõpetanud Eesti Maaülikooli ning rakanud oma teadmisi ja oskusi Pärnumaal vanematele kuuluvas piimandusettevõttes ning varemgi tegelnud lihavesitega.

Turbaalad sobivad lihavesite

„Üks põhjusi lihavesite toomiseks Pajusisse olid siinsed ulatuslikud turbaalad, mida on mõistlik kasutada karja kasvatamiseks. Rohumassi pole sealt mõistlik koguda. Teiseks teguriks on nitraaditundlikud alad Põltsamaa jõe ääres,“ rääkis Kairit. Tema sõnul on Pajusi Mahetootmise karjas 220 looma – enamasti herefordi ja aberdiin-anguse tõust. „Tuleval nädalal läheb üks koorem noorloomi Türgi, kuid 180–190 looma jääb alles.“

Kairit Vahenurm ütles, et üksnes lihavesitega tegelemiseks peaks põhikarjas olema minimaalselt sada ammlahma. „Lihavesikasvatades tuleb sissetulekute osas arvestada sesoonsusega. Kevadel sündivad järglased reali-

seeritakse järgmise aasta sügisel. Kevadel ja sügisel toimub Pajusi Mahetootmises ka loomade praakimine.

Eestis hakkab lihavesikasvatust järjesta populaarsemaks muutuma. Loomade üldarv on ikka meeletus tõusnud. Nüüd hakatakse lihavesite liha müüma ühenduse Liivimaa Lihaveis kaudu Rootsi ja Läti. „Kairit Vahenurm tutvustas lihavesikasvatust ka möödunud suvel korraldatud Avatud Talupäeval. „Huvilisi oli sadakond, nende hulgas rohkemasti lastega peresid,“ märkis ta.

Tuntakse loomakasvatustuhiku ja saadakse pulli

Loomakasvatustuhiku Vahenurm käib lihavesikarja juures tavaliselt kord nädalas, poegimisajal iga päev. „Töötajaid, kes loomadega pidevalt tegelevad, võin usaldada. Hea meel on aga sellestki, et lihavesid mind ära tunnevad ja sellest neile omaste emotsioonidega märku annavad,“ ütles Kairit. Veel rääkis ta, et järelkasvu kindlustavad karjas pullid. „Omavahel nad alfaisalikult kaklema ei lähe, sest igal lehmarihmil on oma pull.“

Esmatähtis konkurentsivõime suurendamine

Osaühingus Pajusi Mahetootmine kasvatatakse mahetingimustes ka teravilja. „Kasvatame maherüpsi, mahekaera ja maherukist, mida turustame välismaale. Eks teraviljakasvat-

Uut põllumajandustehnikat ettevõtjad toetuseta hankida ei suudaks.

on tänapäeval ikka kõige efektiivsem majandusharu,“ tõdes Lembit Paal.

Põllumajandusettevõtjana 1993. aastast tegutsenud Lembit Paal arvab, et lõplikult peaks kaduma vahetegemine suur- ja väike- tootjate vahel. „Ühelt ära võtta ja teistele jagada pole lihtsalt jätkusuutlik. Pigem tuleks mõelda, kuidas suurendada konkurentsivõimet, et kindlustada Eesti põllumehed ellujäämine avatud turumajanduse tingimustes. Oluline on ka jälgida, kuidas käituvad põllumajanduspoliitika naaberriikide valitsused ja kuulata tootjaorganisatsioonide arvamusi.“

„Põhimõte „kõigile võrdselt ja

ühthemoodi“, nagu ka põllumajandustootmise riiklik planeerimine, jäävad sotsialismiaja nähtuseks. Samas peab aga ka tänastes oludes arvestama, et kodumaal toodetud toit on üks olulisemaid majanduslikke aluseid riigi julgeolekule ja kaitsevõimele,“ rõhutas Aasta Põllumees. Oma hobidelt on ta harrastusajaloolane ja kollektionäär, kes kogub ka nõukogude aja sümbolikat, muu hulgas Lenini kujusid ja büste. 2017. aastaks, kui jõuab kätte Oktoobrirevolutsiooni 100. aastapäev, on tal kavas üllatada kunagiste kultustaiestega.

Söödad olgu GMO-vabad

Puurmani vallas Tõrve külas peab kunagises vanaisa talus veidi vähem kui sajapäst

lihavesikarja füüsilisest isikust ettevõtja Airi Külvet. „Olen sündinud, kasvanud ja keskkoolis käinud Tallinnas, aga suved veetsin lapsepõlves ikka maal. Maaülikoolis õppisin loomakasvatust ja samuti on mul metsandusalane haridus. Hetkel on tööd nii palju, et konkreetse kooliga ma seotud pole, kuid mõistagi on ju tarvis pidevalt juurde õppida.“

„Lihavesi kasvatama hakates lähtusin looduslikest ressursidest. Meie talumaadel on palju looduslikke heinamaid. Pealegi on väikesearvulise piimakarja kasvatamine keeruline ja mõnikord isegi võimatu, sest investeeritud on ikka suured. Lihavesite puhul aga on investeringute maht alguses väiksem.“

Samuti peab Airi Külvet alati tähtsaks mahepõllumajandust, mis sobib hästi lihavesite pidamiseks. „Ma ei tee loomadele mingit ennetavat ravi erinevate preparaatidega, vaid valdin ostsöödade, ennekõike GMO-d sisaldavate, kasutamist. Silo ja hein, mida mu lihavesid saavad, pärineb omadelt põllumaadelt.“

Kas turustate liha või elusloomi? „Lihavesikasvatavad müüvad üldiselt ikka loomi. Kodus tapmine on lubatud vaid siis, kui liha ise tarbid. Turustan kõik loomad läbi MTÜ Liivimaa Lihaveis, mille juhatuse liige

ise olen,“ ütles Külvet, kes korraldab ka mahetootmise alaseid koolitusi. Ta märkis, et Eestis kasvatatakse praegu lihavesiteid rohkem kui kohaliku elaniku veiselihatarbivad.

Kuri külaline sigade katk ja õrnad tulevikulootused

Külvet kasvatatakse ka sigu, mis sigade katku kolde avastamise tõttu paraku tulid hävitada. „Sigu hakkasin kasvatama selleks, et süüa ja müüa nii-öelda õnnelikult kasvatatud sigade liha. Normaalseks keskkonnaks pean sigadele ennekõike välis-territooriumi.“

„Uuesti ei hakka ma sigu pidama enne, kuni pole selge, mis seatakse meil looduses teeb – kas kaob ära või jääb vinduma. Praegu pole sigade katku vastu aidanud üksi meede, mida riik on välja mõelnud. Ainus „pääsetee“ on see, et metsesad surevad katku tõttu maha.“

Airi Külvet arutles ka nüüdse valitsuskolitsiooni põllumajanduspoliitika üle. „Üleminekutoetuste maksimine rohumaa lihaloomi kasvatavatele põllumajandusettevõtjatele eriti midagi ei muuda. Sellest on rohkem kasu piimatootjatel ja teraviljakasvatajatel. Praeguse valitsuse ajal ei tule raha juurde, kuid teatud ümberjaotamisi toimub. Ise olen äraootaval seisukohal. Uue valitsuse enneaegset materdamist pean mõistagi ebaõige.“

Jaan Lukas

Martin Repinski pöördumine

Head Eesti inimesed!

Olen otsustanud maaeluministri ametikohalt tagasi astuda, et tuua oma erakond ja peaminister tule alt välja. On selge, et minu ettevõtlustegevusest ja varasemast elust on jäänud lahtisi otsi,

See koalitsioon on üle pika aja selline, mis tõesti mõtleb maaelu peale ning näeb, mis maal tegelikult toimub.

mis tuleb kokku sõlmida. Ministritöö seda kindlasti ei võimalda, selles tuleb sajaprotsendiliselt keskenduda Eesti maaelu ja põllumajanduse võimalustele ja muredele. Seetõttu lahkun maaeluministri ametikohalt ja jätkan tööd Riigikogu liikmena. Teen korda oma taluga seotud asjad, et saaksin selle igapäevase juhtimise korrektselt üle anda.

Uue valitsuse koalitsioonileppes on väga palju häid uudiseid maaelu ja põllumajanduse valdkonnas. See koalitsioon on üle pika aja selline, mis tõesti mõtleb maaelu peale ning näeb, mis maal tegelikult toimub. Top-up-toetused, kriisiabi toetus, kohaliku toidu tootmise edendamine ja ekspordi aren-

damine on need märksõnad, mille uus koalitsioon maaelu aitamiseks ellu viib.

Minu poolt käivitatud bürokratia vähendamine ja toetuste väljamaksmise kiirendamine ei peatu ka järgmise maaeluministri ametiajal. Olen kindel,

et uus minister, kes Keskerakonna poolt tuleb, võtab selle alustatu elluviimise üle ja ka mina toetan kõigiti sujuvat asjade üleandmist Maaeluministeriumis. Sest valdkond on ministrist tähtsam.

Erakond ja kõik erakonnakaaslased on mind kõigiti toetanud. Keskerakonnal on väga suur potentsiaal olla juhtiv poliitiline jõud ka väljaspool suuri keskusi ja põllumeeste seas. Keskerakonna maaelupoliitikat hinnatakse kõrgelt. Ja mina asun toetama selle elluviimist Riigikogus. Minu ametisse nimetamine näitab, et Keskerakond tõesti suhtub erinevatest rahvustest eestimaalastesse võrdselt. Võin kõigile Keskerakonna valijatele kinnitada, et see Keskerakon-

na poliitika ei ole muutunud ega muutu. Esindan jätkuvalt oma valijaid Eesti Vabariigi Riigikogus, kus saame valitsuse juhtiverakonnana Ida-Virumaa inimeste jaoks väga palju ära teha. Olgem ausad, seni on tegemist olnud unustatud piirkonnaga Reformierakonna juhitud parempoolsete valitsuste jaoks.

Tunnustan ühemõtteliselt peaminister Jüri Ratas, kes on mind toetanud. Jüri Ratas on Eestile väga hea peaminister ning ma vabandan, et olen ta tule alla pannud. Lahkun ka sellepärast, et peaminister saaks täielikult keskenduda valitsuse juhtimisele. Peaminister ei ole andnud mulle korraldust ametist lah-

Esindan jätkuvalt oma valijaid Eesti Vabariigi Riigikogus, kus saame valitsuse juhtiverakonnana Ida-Virumaa inimeste jaoks väga palju ära teha.

kumiseks, teen seda ise omal soovil ja tõekspidamisel.

Kindlasti võidakse eelse Keskerakonna juhatuse koosoleku osas rääkida erinevaid versioone, kuid võin kinnitada, et tegemist oli konstruktiivse aruteluga, kus siiralt ja heatahtlikult otsiti lah-

dusi, mis oleks Eestile ja Keskerakonnale parim. Mitmed juhatuse liikmed andsid mulle nõu erakonna kaitseks tagasi astuda, ning loomulikult võtsin oma otsuse tegemisel seda arvesse. Ma tänan erakonna juhatust, et sain tagasiastumiseotsuse ise langetada.

Mis puudutab ajakirjanikke, siis on üksikuid, kes oleks võinud olla allikakriitilisemad, kuid mul ei ole Eesti ajakirjandusele tervikuna etteheiteid. Ajakirjanikud on teinud oma tööd ja täitnud oma kohust.

Täna kogu südamest põllumehe, maaeluga seotud inimesi ja ühendusi

ning kõiki poolehoidjaid, kes on mulle toetust avaldanud. Meil tekkis lühikese aja jooksul tihe ja meeldiv koostöö, mis andis mulle jõudu ja eneseusk, et oleme maaelu edasiviimiseks õigel teel.

Martin Repinski esitas 6. detsembril peaministrile tagasiastumiseavalduse.

Enn Eesmaa valiti Riigikogu asespiikriks

Riigikogu valis emaspäeval parlamendi esimeseks aseesimeheks keskerakondlase Enn Eesmaa ja teiseks aseesimeheks reformierakondlase Taavi Rõivase. Salajasel hääletusel kogus Eesmaa 50 häält ja Rõivas 43 häält. Riigikogu esimehena jätkab sotsiaaldemokraat Eiki Nestor.

Kesknädala toimetuse soovib Enn Eesmaale jõudu tema uues ametis!

aksioom... Tagasivõidetud maa ei tohi minna võõraste kätte ega tohi eestlane kunagi tüdida, võõrduda maast, lakata maad austamast. Selleks peab olema meie talu tugev ja terve." Siinkohal näeme, et eestluse ja omariikluse säilimise eelduseks on meie maamõtte esindajad läbi

malda säilitada eestlust kaugemas perspektiivis. Paradoksaalsel kombel on enesehävituslikud protsessid käivitunud poliitiliste jõudude poolt, mis seostavad enast ja kannavad Isamaa nime. Eesti ühiskonna praeguses arengus tuleb väga tähelepanelikult uurida ja jälgida neid

meil on võimalik üldse enam midagi muuta? 1990-ndate maareform ei lähtunud mitte sümbioosist MAA–TALU–EESTLUS–OMA RIIK, vaid tehnokraatlikust ajaloolisest õiglusest. Maa tagastati endistele omanikele ja nende pärijatele. Poole sajandi jooksul tekkinud muutused omandisuhetes, inimeste elukohtades ja põhitegevustes olid lahutanud kunagised talupered ja nende järeltulijad maast ja maamõttest. Linnadesse või välismaale elama asunud maaomanikud

mise tõkestamisest, talu mõiste sisseadmisesest, riigi ja talude seostest, alternatiivsete talumajapidamiste loomisest, maade ümberkruntimisest jne? Miks on riigi peategevuseks ainult maksude kogumine, RAHA jagamine ja sõjahüsteeria õhutamise? Kas muid funktsioone polegi?

Kokkuvõttes oleme tänaseks kaotanud OMA MAAMÕTTE ka laiemas kontekstis. Me ei ole enam omanikud mitte ainult omal maal, vaid ka oma riigima-

Eesti iseseisvust seostati otseselt MAA omanisega eestlaste poolt. Iseseisva Eesti Vabariigi ja ISAMAA vahel eksisteeris otsene side – maaomandi kaudu oli eestlane seotud isamaaga. See oligi MAAMÕTE.

ja nende sugulased ei hakanud tagastatud maid kasutama talu taastamiseks, **vaid tegid oma isamaast ostu-müügi objekti.** Maa muutus eestluse edasikandjast äriobjektiks ning maa-reformi läbiviimise tulemusena ähmasust ka MAAMÕTE.

Ma näen seejuures veel üht ohtu. Maaeluminister on teinud oma nõunike palkamisega panuse põllumajandustootjatele (**kapitalistidele**), kes kannavad endas peamiselt majandushuvi (saada rohkem raha, suuremaid otse- jm toetusi ning rohkem maad). Seejuures jäävad ministri poolt TALU, MAA ja RIIGI seosed sünkroonimata, olles teisejärgulised ja ähmasunud. Tegelikult pole meie loomuses sajanditagusega midagi muutunud. Kui 1990. aastate maa-reformiga allutati üldriiklikud ühishuvid endistele omanikele ümberkruntimine; maa tagastati omanikele, kes ei mõelnudki seda kasutada), siis praegu on esiplaanil maakapitalismi huvid, mis viib ülejäänud maarahva moonakaseisusse. Miks siis valitsus ei räägi maade haara-

anduses, sotsiaalsfääris ja poliitikas. Eestlastest on jälle saamas palgatööline-sulane-moonakapäratori oma eesisade maal. Eesti Vabariigis puudub seadustatud TALU mõiste – meil on kapitalistlikud FIE-d, osühingud ja aktsiaseltsid, millel pole mingit seost eestlusega. Kahtlen, kas eestlust suudavad kanda ainult keel, rahvatants, laulupeod ja torupillimuusika ning kiire sigimine. Sellest ilmselt ei piisa. Peremees omal maal on see, kelle omandis on MAA ja majandus – ja kui tal aega jääb, siis ta ka tantsib, mängib ja puhub pasunat.

Lõpetaksin siiski optimistlikumalt. Leian, et eesti rahvas on veel suuteline ise organiseeruma ning alustama uut võitlust iseseisvuse ja eestluse eest – oma MAA ja TALU eest. Mõned märgid on juba näha. Kasvõi Eestimaa Talupidajate Keskkonföderatsiooni maateemaline kongress Türi. Seejuures näen, et otsustavat rolli etendab siin meie ajaloos läbi proovitud seltsi- ja ühistegevus – seda nii poliitikas ja majanduses kui ka sotsiaalsel.

astele on läbi aegade olnud pühad kaks sõna – emakeel ja ole võimalik müüa. Isamaaga on lood mõnevõrra erinevad. Objektiks, kusjuures peaesmärk on raha saamine. Foto Ivori Vee

aastakümnete pidanud eesti rahva jaoks **MAA omamist** ning **PERETALU arendamist**. Seda mõtet kandis Eesti Vabariik aastatel 1918–1940.

Tuleme tänaste probleemide-murede juurde. Need on Eesti riigi ja eestluse säilimise seisukohalt etteulatavalt sama tähtsad kui toonagi. Tänapäeva Eestis on käivitatud mitmed protsessid, mis suure tõenäosusega ei või-

PROTSESSE, mis viivad Eesti arengu eestlaste jaoks soovimatute tagajärgedeni. Käimasolev maade haaramine (*Land grabbing*) protsess oligi ETKL-i kongressi peateemaks. Kahjuks ei kirjutanud meie ajakirjanikud sellest midagi. Miks MAA ja TALUDE küsimus neile enam korda ei lähe? Kus on tehtud viga?

Siinkohal kerkib küsimus: kas

maa eest

Šorin

Täiesti ebanormaalne! Nüüd saab minna ainult paremaks.

Millise esmamulje jättis parlamenditöö, kolleegid fraktsioonis ja istungisaalis? Ega ma pole veel õiget „maiku“ saanud, sest aeg on olnud üsna lühike. Olukorra teeb põnevaks see, et tean ju absoluutselt kõiki parlamendiliikmeid nii nägu- kui ka nimepidi, mind aga teavad vähesed. Aga esimesed uued kontaktid on juba loodud, seega olen põnevil. Fraktsiooni inimestega olen enam-vähem kõigiga varem kokku puutunud.

Lõpetuseks: millist raamatut viimati lugesid?

Pooleliolev raamat on Julius Kuperjanovist („Hundipoja

surm“, Olev Teder), sest vanem poeg on praegu Kuperjanovi pataljoni aega teenimas. Sellega on meil peres Eesti järjepidevuse näide olemas, ka mina olen ajateenistuse läbinud Eesti Kaitseväes. Ega selliseid peresid veel palju ole, kus mitu põlve on oma riigi armees käinud.

Enne seda lugesin raamatut Ungari 1956. aasta ülestõusust („35 päeva“, Bela Liptak), sest alustasime Sindi ajalooklubi selleaastaseid kokkusaamisi Ungari sündmuste ülevaatega. Ettekanded olid nii minul kui ka ajalooklubi peamisel eestvedajal, Sindi Gümnaasiumi ajalooõpetajal Lembit Roosimäel.

Küsitles Taavi Pukk

Soome võimuparteil tihedat koostöö Ühtse Venemaaga

Maailm muutub pidevalt. See, mis oli paar aastat tagasi arusaadav, arukas ja edasiiviiv, ei ole seda enam täna. Aga homme võib-olla jälle on. Vanades arusaamades tampimine on hukatuslik, olgu asi poliitikas või riigijuhtimises või meedias. Eestil on meile sellest liigagi palju häid, ehk halbu, näiteid.

SAMI LOTILA
kolumnist

Koostöö riigi või partei või ettevõttega või mis iganes institutsiooniga on võib-olla hea ja ainus õige samm ühel ajal, aga paar aastat hiljem enam mitte. See kehtib ka koostööle Venemaa võimuparteiga Ühtne Venemaa – millega ka Soome suurimatel parteidel oli vägagi aktiivset koostööd veel paar aastat tagasi.

Vanhanen ei pooldanud sanktsioone

Soome *Keskusta*, ehk Keskerakond, on hetkel Soome valitsuse juhtiv partei, ja on teinud aastaid lähedast koostööd Ühtse Venemaaga. Soome meedia avaldas juba paar aastat tagasi *Keskusta* ja Ühtse Venemaa vahelise koostöömemorandumi, mis on pärit aastast 2009. Asi on täitsa normaalses ja igati mõistlikus parteivahelises lepingus, kus lepitakse kokku kahe partei ja kahe riigi koostöö süvendamises, aga ka Venemaa ja Euroopa Liidu vaheliste suhete edasises parandamises.

Kõnealusel memorandumis mainitakse eraldi näiteks keskkonnalaast koostööd, energiakoostööd, majanduskoostööd ning Läänemere piirkonna arendamist.

Tõsi küll, *Keskusta* tollane esimees Matti Vanhanen pole kunagi allkirjastanud seda koostöömemorandumit, sellest hoolimata, et on alati suhtunud Venemaasse mõistlikult ja austusega – nagu naaberriiki ikka. Krimmi kriisi käivitades aastal 2014 Vanhanen ei pooldanud Euroopa Liidu sanktsioone Venemaa suhtes, aga aktsepteeris need osana Euroopa Liidu ühisest välis- ja julgeolekupoliitikast. Seda, et Vanhanen ei pooldanud sanktsioone, on ta kinnitanud mulle isiklikult.

Sellest hoolimata, et Vanhanen ei allkirjastanud memorandumit, *Keskusta* esindajad käisid edasi Ühtse Venemaa kongressidel.

Soome ootab, et olukord Venemaa ja Euroopa Liidu vahel normaliseerub.

Kokoomus hoiab kontakte Ühtse Venemaaga

Samuti on *Kokoomus*, Soome parempoolseim partei, hoidnud kontakte Ühtse Venemaaga. *Kokoomus*'e esindajad on käinud Venemaal mitmeid kordi Ühtse Venemaa kongressidel. Muidugi nad käisid, sest asi on naaberriikide võimuparteides. Naaberriikidega hästi läbi saamine on alati olnud, on hetkel ja on ka tulevikus nii Soome riigi kui ka selle juhtivparteide üks tähtsamatest eesmärkidest.

Hetkel on olukord Vene suhtes ja Vene suhetes siiski teine. Juba talupojamõistus ütleb, et hetkel pole praktiline koostöö Ühtse Venemaaga soovitatav. Enam ei käi Soome parteide esindajad Ühtse Venemaa kongressidel. See ei tähenda siiski seda, et Soomel poleks ka praegu vägagi tihedat koostööd Venemaaga väga mitmel eri tasandil. Seda on, ja isegi rohkem kui kunagi varem, näiteks keskkonnakaitse alal. Ka majandussuhteid püütakse säilitada, ja isegi arendada.

Koostööprotokoll on osa naabritevahelisest suhtlusest

Soome ootab, et olukord Venemaa ja Euroopa Liidu vahel normaliseerub. Seda, kuidas ja kuna saaks see juhtuda, keegi öelda veel ei oska.

Riikidevahelist suhtlemist kutsutakse diplomaatiaks, aga isoleerimine, mitesuhtlemine, pole kunagi diplomaatia. Kõrvu ja silmi avav kogemus oli kuulata Euroopa Komisjoni asepresidendi Frans Timmermans'i intervjuud, kui ta käis Soomes nädal aega tagasi: temagi rõhutas uuesti ja uuesti seda, et dialoog Venemaa ja Euroopa Liidu vahel peab säilima, sellest hoolimata, et hetkel on põhjust suhtuda Venemaasse ettevaatlikult. Vaenlane Venemaa siiski ei ole. Vaenlasi Euroopa Liit endale ei soovi.

Ehk: Eesti Keskerakonna ja Ühtse Venemaa koostööprotokoll oli osa kahe naaberriigi ja nende suurparteide vahelisest normaalsest poliitikast, siis, kui see aastal 2004 sõlmiti. Midagi Eestile kahjulikku see memorandum ei sisalda, ja selles saab igati veenduda ise, sest see on täiesti avalik. Kes teab, milline on Euroopa ja terve maailm paari või paarikümne aasta pärast ning milliseid lepinguid on siis mõistlik sõlmida?

Nädala juubilar BENNY ANDERSSON 70

Üle kogu Tallinna on väljas suured reklaampannod: *Andersson–Ulvaeus*, muusikal *MAMMA MIA*. Aga lavastusele, mille esietendus oli 26. novembril, pole pileteid enam praktiliselt saada; nood läksid nagu soojad saiad. Nii Tartu „Vanemuise“ saalis kui ka Tallinnas Nordea kontserdisaalis. Eestis suhteliselt erakordne menu! Aga võib-olla ka mitte – tegemist on ikkagi maailma edukaima muusikaliga, mida peetakse võrdseks Andrew Lloyd Webberi „Ooperifantoomiga“.

Enamik meist mõtleb, kuuldes sõnu *Mamma mia*, mitte niivõrd kaunile itaalia keelele ning hea kliima ja maitsevate toitudega Itaaliale, vaid eeskätt ansambli ABBA samanimelisele laulule. Kui aga mõtleme ABBA-le, siis millele või kellele õigupoolest mõtleme? Kas sellele, et oma hiilgeaegadel oli see *Beatles*’i kõrval maailma edukaim ansambel? Või hoopis sellele, et iga nende laul muutus otsekohe ülemaailmseks hitiks, et nende heliplaate on müüdnud üle 400 miljoni? Või sellele, et iga aasta 31. detsembri südaööl laulab peaaegu kogu maailm ABBA kuulsat „*Happy New Year*“i? Kuipalju aga mõtleme nendele muusikutele ja lauljatele, nende elukäigule, võimetele, isiksustele? Palju sellest üldse teame? On kaht liiki ansambleid. Ühtedel on solist/solistid ehk nn frontmanid, kes oma karismaga selgelt eristuvad kaastlastest. Vaid harva õnnestub mõnel teisel ansambli liikmel tõusta tähelepanu keskmesse, jääda publikule meelde. Tihti teavadki nende „teiste“ nimesid vaid kõige suuremad fännid. Nii on näiteks Freddie Mercury ja *Queen*, Mick Jagger ja *Rolling Stones*.

Ja on ka teist liiki ansambleid. Sellised, kus kogu ansambel on prožektorite säras, tuntud ja armastatud tervikuna ning iga osaline omaette. Ühiselt luuakse kogu ansambli imagoloogiline ja muusikaline tervikpilt, võrdväärselt täiendatakse üksteist. Tekib sümbioos, sünergia, mis võimendab seda, mida igaüks eraldi suudaks. Just selli-

seid ansambleid oli näiteks epohhiloov *Beatles*. Samuti ABBA, kes omalt poolt pani aluse millelegi uuele ja suurele. Võiks ju kriitiliselt nina kirtsutades öelda, et see põhineb vaid kommertsiaalsel popmuusikal. Aga pigem tuleks siiski peaaegu kogu maailm. Sellise ansambli saavutatut võib võrrelda Mozarti või Haydni loominguga.

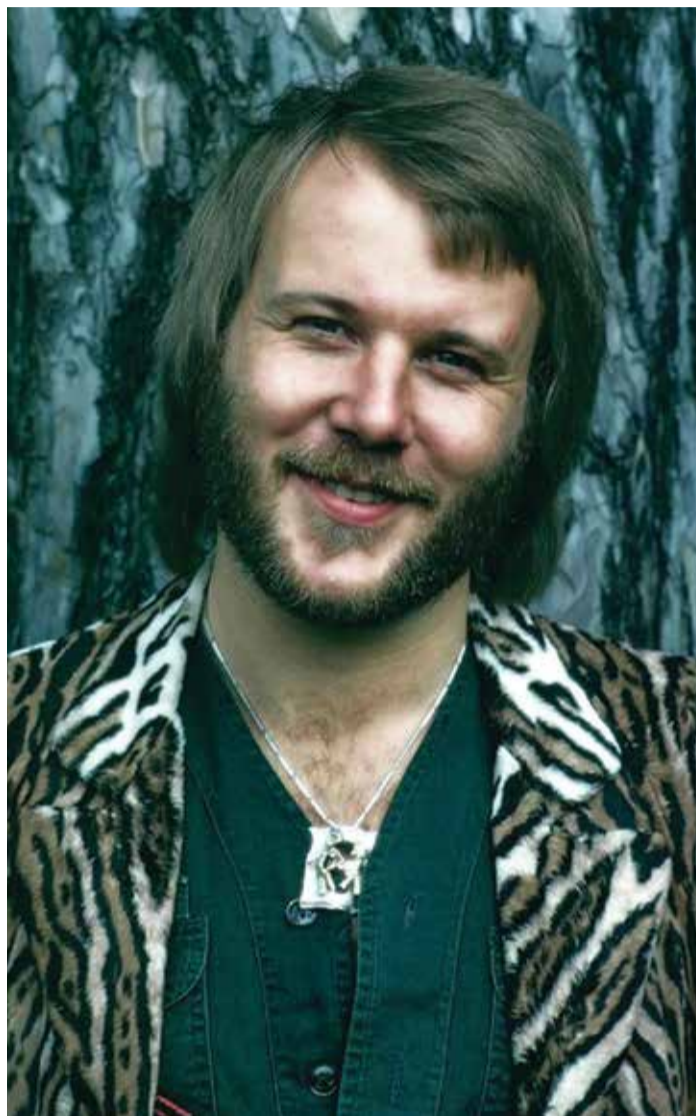
ABBA oleks võinud ka sündimata jääda. Esimene ühine katsetamine ringreisiga Rootsis kukkus haledalt läbi. Ka 1973 jäädgi lauluga „*Ring, Ring*“ Eurovisiooni Rootsi-eeelvoorus vaid kolmandale kohale, kuigi lugu ise oli hitt nii Rootsis kui ka Norras. Aga siis saabus aasta 1974 ja sündis laul „*Waterloo*“.

Kes kuulusid erakordsesse ansamblisse, mille tähesära pole tänini kustunud? 2 naist ja 2 meest. Raske öelda, kes neist oli kõige andekam, ilma kellelta seda tulemust ja edu poleks tulnud. Tundub võimatu, et ühte neist selles ansamblis ei oleks. Isegi head ansamblinime ei saaks enam kokku. Keda oleks võinud neist neljast ära võtta, ja ikkagi saavutada sama tulemust? ABBA puhul tundub kõik olevat „tehtud“ geniaalselt õigesti. Ja näiliselt justkui väga lihtsalt.

Täna üritame keskenduda Benny Anderssonile, muhedale ja väliselt tagasihoidlikule habemikule, kes enamasti istus klaveri või oreli taga. 16. detsembril 2016 tähistab andekas mees 70. sünnipäeva. Ta võinuks juba 1984. aastal, pärast ABBA lõplikku laialiminekut, jääda lihtsalt elu nautima. Sest varandust oli kogunenud määramatult ning autorihonoraridest tuli ja tuleb seda iga aasta üle maailma veel lisaks.

Aga Benny ei ole seda tüüpi. Tühi, sisutu elu, ilma loovuseta, musitseerimata – tundub tema jaoks mõttetu. Koos oma elu-aegse partneri ja sõbra Björn Ulvaeusega nad aina askeldavad, tundes sellest rõõmu ja rahuldust. Just sellisest hingerahutusest, aga mitte kellegi sunnil,

sündiski maailma vallutanud muusikal „*Mamma Mia*“, mis koondab endasse tosinat ABBA populaarsemaid hitte. Juubilar, sünnijärgse nimiga Göran Bror Benny Andersson, nägi ilmavalgust Stockholmis.

Teda ei saa pidada väikeseks imelapseks, nagu seda oli Mozart, keda isa range käe all hariti juba 5-aastasest peale. Benny huvid ja ootused elu suhtes olid poisipõlves ja nooruses hoopis teised ning praktilisemat laadi. Ootamatu pöörde tuli murdeas, kui vanaema ja vanaisa pärast oma suvemaja müümist ostsid saadud rahaga talle klaveri. Võiks isegi öelda, et just sellest käivituskis sisimas olemas olnud muusikapisik. Hiljem tulid veel oreliõpingud, mis küll pooleli jäid. Aga muusika ja musitseerimine oli tulnud, et jääda. Nagu noori ikka, tõmbas ka Bennynt

nergema muusika poole. Esialgu oli see rahvusfolkloorne popmuusika. Ta hakkas mängima ansambelis *Hep Stars*, millele kirjutas omaloomingulisi lugusid. *Hep Stars* oli enne ABBA „juhuste kokkulangemisele tugi-

noored omavahel, moodustus kaks paari, kes hiljem abiellusid. Tõsi, Benny ja Anni olid koos elanud juba 8 aastat, enne kui nad väga tagasihoidlikus ringis abielu ametlikult registreerisid. Siis läks veel paar aastat ja ansambel hakkas lagunema. Tohtu edu, koormus, ootused ja lakkamatu privaatsusevaba tähesäras elamine lihtsalt imesid nad energiast ja tunnetest tühaks. Lahutasid paarid ja lagunes ka ansambel.

Kõigi ABBA laulude autoriks on märgitud Andersson/Ulvaeus. Nii leppisid nad kohe algusest peale kokku, et sel teemal ei tekiks tülisid. Siiski võib öelda, et lugude peamiseks muusikaliseks autoriks oli Benny ja sõnad kirjutas eeskätt Björn. Kindlasti lihviti lugude lõplik tervik kokku üheskoos. Ja nagu ikka – juba pärast esimest arvestatavat edu liitus meeskonnaga igaks liigutuseks suur hulk professionaale. Siiski, kuigi sellise suurusjärguga ansambli võisid pakkuda koostööd mitmed väga head arranžeerijad, helitehnikud, produtsendid jms, määrasid ja kinnitasid laulude lõpliku versiooni ikkagi heliloojatest autorid.

Benny ja Björni käest on tihti küsitud, millised ABBA laulud on kõige rohkem nende endi lemmikud. Nad on alati kõrvale puigelnud 2–3 laulu eraldi välja toomisest. Ikka on nad öelnud, et erinevatel perioodidel on olnud 3–4 või isegi rohkem lugu, mis on eriti südamelähedased. Eks tõe ongi keeruline. Muusikule ja/või loojale võib eriti meeldida lugu, mille kallal palju vaeva nähtud või millel on eriti põnev arranžering ja kõlavärvid. Samas aga publikuhitiks tõusta hoopis lihtne, tempokas ja mõneti isegi banaalne lugu. Igaühele oma! Üheks lemmikuks on kõik ansambli liikmed siiski nimetanud laulu ABBA lõpuajast, kui paarisuhted olid tegelikult juba lagunenu – see on „*The Winner takes it all*“.

11. detsembril 1982 toimus ABBA viimane ühine telesinemine, mis jäigi viimseks. ABBA-le on läbi aegade pakutud miljonid, et nad kasvõi

korraks jälle koos esineksid, kuid nad on vastanud pakkumistele keeldumisega. Küll on aga läbi aastate mõned korrad omavahel siiski kokku saadud ja 2008. aastal – „*Mamma mia*“ esilinastusel – ilmutasid nad endid üle aegade avalikkusele ka üheskoos.

Benny ja Björni soov koos musitseerida, luua ja muusikat ka produtseerida aga ei raugenud peale ABBA tegevuse lõppu. 1986. aastal toimus Londonis nende muusikali „*Chess*“ esmaettekand. Muusikal räägib poliitilistest pingetest maailmas ning keskendus Vene suurmeistri Boriss Spasski ja USA suurmeistri Robert Fischeri turniiri telgitagustele ning külma sõja aegsetele vastasseisudele. 1990-ndate alguses töid nad lavale muusikali „*Kristina Dumvalast*“, mis saavutas Rootsis suurt menu.

Peale selle, et Benny koos sõbra Björniga endiselt muusikat produtseerivad ning uusi tulijaid ja Rootsi edukat muusikatööstust üldiselt avitavad, võib imetleda, et nad toetavad ka ABBA muuseumi tegevust, mille sünnile nad algselt isegi vastu olid. Samuti on nad käima pannud ülipopulaarse *Mamma Mia*-stiilis restorani, kuhu kohti tuleb pikalt ette broneerida. Igav neil ei ole.

Benny on oma suur rahvapilliorkester, millega esinetakse sageli, populariseerides rootsi rahvamuusikat. Samuti käib ta muusikakoolis loenguid pidamas.

Kokkuvõttes võib öelda, et ka nii säravates ansamblites nagu seda oli ABBA, võis Benny tunnuda tagasihoidliku ja muhedat habemikuna, kes seda suurt mõllu lihtsalt kaasa tegi. Sellised arvamused võivad aga tihti petlikuks osutada. Nii on paljudeski ansamblites just kõige tagasihoidlikum ja laval märkamatuks jääv see, kes osutub kogu ansambli kõige tuumakamaks alustalaks. Võib-olla oli see nii ka ABBA-s, võib-olla mitte? Kes seda teab? Võib-olla ehk ainult ABBA liikmed ise?

Riho Rõõmus

KESKNÄDALA SOODUSKAMPAANIA!
Telli Kesknädal terveks aastaks soodushinnaga.
Vaid 25 eurot aastatellimuse eest!
Ära jäta võimalust kasutamata ja säästa 10 eurot!
 Tellida saab:
 ☀ Telefonil 617 77 17
 ☀ Meiliga tellimine@expresspost.ee
 ☀ Veebikeskkonnas www.tellimine.ee
 Soodushind kehtib vaid aastatellimusele.

Mälestame erakonnakaaslast.

**ELONNA
SPRIIT**

19.03.1934 –
1.12.2016

Avaldame südamlitku kaas-
tunnet lähedastele.

Eesti Keskerakond